

OBRO  
FILANNA  
GUITARTGràcies,  
Alejandro.  
Gràcies per  
la veu

Quina bufetada, la mort de René Robert. El fotògraf feia el seu passeig habitual quan, no se sap per què, va caure a terra i, conscient encara durant unes hores, m'imagino que veia circular la gent, que en cap cas es va aturar a ajudar-lo. Quan algú, finalment, va trucar al telèfon d'emergències, ja havia mort d'hipotèrmia. Com és possible, morir així? Què diu de nosaltres, com a societat? M'és igual que fos a París, no crec que a Barcelona hagués estat diferent. I aquesta pregunta, que no pots evitar fer-te just després de llegir la notícia: i jo, m'hauria aturat? Hem conegut la història de Robert perquè era famós i tenia una casa, l'excepcionalitat és aquesta, però què passa amb la gent que viu al carrer i que pot trobar-se en una situació similar? ¿Els veiem, o hem aconseguit fer-los tornar invisibles? La seva mort m'ha provocat una gran desolació i, de manera automàtica, m'ha portat a buscar escalf en un llibre que em va impressionar, *Connectar*, de Kae Tempest (Ed. Més Llibres: traducció de Martí Sales). És un llibre generós, ple d'empatia i d'esperança, que interpel·la el lector i que ens convida precisament a això, a connectar amb els altres. Que bàsic i que necessari.

I és que encara hi ha persones que ens costen de veure. O de sentir. Aquesta setmana, l'escriptor Alejandro Palomas ha explicat els abusos que va patir a la seva escola, La Salle de Premià de Mar, per part d'un professor. En una entrevista amb Lúdia Heredia, Palomas explicava que havia decidit fer-ho per la gent que no té veu, conscient que la seva notorietat com a escriptor podia donar més ressò a la denúncia. Així mateix ho deia en un tuit dirigit al president Pedro Sánchez: "*Denos usted la voz*". Palomas no ha fet aquest pas endavant per ell, demana una reparació per a tots aquells nens que han patit abusos. No deu haver estat fàcil. De fet, Palomas explicava a Heredia que tenia por que ara la gent ja no se l'estimi, que pensi que hi ha alguna cosa bruta en ell. Espero que això no passi, però veient el món en què vivim no hi posaria la mà al foc. Sí que puc dir-li, des d'aquí, que el seu gest ha estat consol i esperança. Gràcies, moltes gràcies per utilitzar la teua veu, Alejandro. ♦♦

## EL LECTOR ACCIDENTAL

VICENÇ PAGÈS JORDÀ

Gabriel Ferrater,  
lector i crític

EDICIONS 62

Gabriel Ferrater (1922-1972) no va anar a l'escola fins als deu anys. Abans es va dedicar, entre altres coses, a llegir de manera frenètica, ja que va tenir la sort de disposar d'una biblioteca familiar ben assortida. Va cursar part de l'educació secundària a França, on també va aprendre l'anglès i l'alemany. La combinació d'intel·ligència, esperit autodidacte i capacitat de treball el va convertir en un intel·lectual de gran personalitat, amb un criteri propi i el caràcter necessari per plasmar-lo en tot moment.

Una de les seves facetes és la de lector i crític. No és pas una combinació estranya en un autor, ans al contrari. Qualsevol persona que tingui la voluntat d'escriure, per força ha de dedicar temps a llegir el que altres han escrit, i a analitzar-ho d'una manera personal. Les opinions sobre un llibre són discutibles, és clar, però també poden resultar tremendament estimulants. En canvi, moltes històries de la literatura repeteixen els tòpics dels llibres anteriors. En aquests refregits no hi trobo reflexions que m'hagin interessat tant com les que fan els escriptors: Nabokov sobre Jane Austen, Virginia Woolf sobre Emily Brönte, Proust sobre Flaubert, Borges sobre Cervantes, Zadie Smith sobre E.M. Forster. A la seva conferència sobre Joaquim Ruyra, Gabriel Ferrater confessa que li costa comentar prosa narrativa perquè no

n'ha escrit gaire. És natural: jo també em refio més dels arquitectes que parlen d'arquitectura que no pas dels *runners* que parlen de filosofia. Per contra, desconfio dels escriptors que parlen de tot excepte dels llibres que llegeixen.

Tenim una mostra del criteri de Ferrater en els informes editorials que enviava al seu germà Joan Ferratè quan era director de Seix Barral. Vegem-ne un parell d'exemples. Sobre les col·laboracions entre Auden i Isherwood, escriu: "El contingut d'aquestes obres és un *porridge* de Marx i Freud, d'una ingenuïtat que avui no s'empassaria ni un deixeble del Manolo Sacristán". Sobre Georg Lukács, diu: "Quan parla de literatura, té un geni per la banalitat, el *non sequitur* i el pixar fora de text que realment admira".

Interessat en el rerefons històric i polític de la literatura, Gabriel Ferrater és autor d'uns resums panoràmics que val la pena tenir en compte. Em refereixo, per exemple, a la *Carta a un neòfit castellà, sobre literatura catalana*, del 1958, o a *El resurgimiento*, de 1969, dedicat a la Renaixença. Entre 1965 i 1967 va pronunciar un seguit de conferències a la Universitat de Barcelona centrades en autors i llibres concrets, on assenyalava la bondat o la maldat de frases i paràgrafs determinats. Les conferències també inclouen digressions igualment valu-

oses sobre la literatura catalana en general, sobre com es va formar, sobre les limitacions històriques i les perspectives de futur.

Aprofito aquest centenari del seu naixement per agrair a Gabriel Ferrater que trenqués amb el costum, molt arrelat en els estudis sobre literatura catalana, de no esmentar les imperfeccions dels escriptors que considerem clàssics. Perquè, al contrari que la literatura francesa o anglesa, la catalana té segles sencers que fluixegen. No tenim Racines ni Defoes, no tenim Montaignes ni Miltons. El nostre segle XIX és ple d'autors pioners, als quals hem d'estar agraïts, ja que a partir de la llengua literària que van trobar van crear una tradició que ens ha ajudat i ens ha enfortit. Ara bé, al marge de vacil·lacions lingüístiques, solen mostrar un maniqueisme tronat. Val més que no comparem Àngel Guimerà amb Txékhov, ni Narcís Oller amb Flaubert.

M'he referit a Narcís Oller perquè anys enrere em va tocar fer llegir *L'escanyapobres* a classe i vaig passar vergonya, igual com en vaig passar amb Salvat-Papasseit. Els tinc un gran respecte perquè van ser pioners, però no els considero escriptors modèlics. Els nostres joves farien bé de llegir fragments de les seves obres, i centrar-se en llibres més ben acabats, més seductors i més útils.

## Pla, Ruyra i Víctor Català

A les conferències que va pronunciar als anys seixanta, Ferrater només salva tres prosistes catalans moderns: Pla, Ruyra i Víctor Català –i encara aquests dos últims amb reserves–. En aquest sentit, els professors de literatura catalana en fan patir. Com que l'ordre cronològic imposa que a l'aula es parli dels segles XVI al XIX, com que els programes s'han d'omplir d'alguna manera, com que sembla inevitable citar o fer llegir algun autor d'aquests segles que en català són tan poc solvents, correm un gran perill. O més ben dit, tres. El primer perill és fer creure als estudiants que autors com el baró de Maldà o Raimon Casellas tenen interès literari. El segon és que, a còpia de parlar-ne, acabem creient que, efectivament, val la pena llegir-los. El tercer perill és que, amb aquests models, la literatura catalana contemporània no vagi pel pedregar de manera irremissible. Aquesta pot ser la causa de la sacralització recent de l'obra de Mercè Rodoreda: de les lectures obligatòries, és l'única que pot despertar simpatia en els adolescents. Tenim altres autors contemporanis recomanables –Espriu, Carner, Sagarra– però per apreciar-los cal tenir un mínim de maduresa literària, la qual no s'obté precisament llegint els autors –heroics però limitats– de la Renaixença. ♦♦

TENIM UNA  
MOSTRA DEL  
CRITERI DE  
FERRATER  
EN ELS  
INFORMES  
EDITORIALS  
QUE  
ENVIAVA AL  
SEU GERMÀ  
JOAN  
QUAN ERA  
DIRECTOR DE  
SEIX BARRAL